

119 КК України замість «Вбивство через необережність» – «Заподіяння смерті з необережності», відповідним чином виклавши і зміст її диспозиції.

Наступним, чому слід приділити увагу є той факт, що поняття «умисне вбивство» вживається в статтях 115–118 КК України. Оскільки законодавець в ч. 1 ст. 115 КК України встановив, що вбивство – це виключно *умисне* протиправне заподіяння смерті іншій людині, то вважаємо взагалі недоцільним вживати перед терміном «вбивство» слово «умисне», що дозволить уникнути дублювання вказівки на форму вини. Тобто, правильним буде виключити з назв та диспозиції статей 115–118 слово «умисне».

Таким чином, розглянувши законодавчі конструкції деяких статей КК України, що передбачають заподіяння смерті, та вказавши на окремі недоліки у них, ми обґрунтовано запропонували зміни, які, на нашу думку, повинні бути внесені у КК України найближчим часом.

Література

1. Анианц М. К. Ответственность за преступления против жизни по действующему законодательству союзных республик / М. К. Анианц. – М.: Юрид. лит., 1964. – 212 с.
2. Пионтковский А. А. Курс советского уголовного права / А. А. Пионтковский – М.: Юрид. лит., 1971. – Т. V. – 416 с.
3. Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья / М. Д. Шаргородский. – М.: Юр. изд-во Минюста СССР, 1948. – 512 с.
4. Маковецька Н. Є. Поняття вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща / Н. Є. Маковецька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 1. – 2009. – С. 1–11.
5. Гришук В. К. Вбивство через необережність за Кримінальним кодексом України 2001 року / В. К. Гришук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія ПРАВО. – 2002. – Вип. 1. – С. 147–153.

УДК 343.346

Мусиченко О. М., викладач,
Миколаївський інститут права Національного
університету «Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна

ЗРОЗУМІЛІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ НА ЛЕКСИЧНОМУ РІВНІ

Нормативно-правовий акт – це передусім текст, зв’язна мовна одиниця, що утворюється за допомогою сукупності мовних засобів, які слід аналізувати на кожному з мовних рівнів. Для досягнення зрозумілості нормативно-правового акта необхідно дотримуватися певних правил на морфологічному, лексичному, синтаксичному рівнях.

Увесь лексичний склад сучасної української літературної мови залежно від сфери використання можна поділити на загальновживану і лексику обмеженого використання (архаїзми, історизми, неологізми, професіоналізми, розмовна лексика – діалектизми, жаргонізми, вульгаризми). Стосовно наукового та офіційно-ділового стилю використання останньої, за загальним правилом, є недопустимим явищем, однак як можемо пересвідчитися далі, деякі з слів обмеженого використання у нормативно-правовому акті, зокрема в Кримінальному кодексі, вживаються і виконують певну роль. Для цих стилів також характерна наявність окремого пласта лексики – термінів, а для офіційно-ділового стилю – ще й канцеляризмів.

Зрозумілість на лексичному рівні досягається вибором із великої сукупності лексем таких, які найбільш адекватно передають зміст нормативного припису. Українська мова напрочуд багата, деякі слова мають десятки значень, а тому досить важливо обрати з великої кількості саме те слово, що найбільш точно й повно передає значення того поняття, що має на увазі законодавець.

Правильний вибір загальновживаних слів – найперша вимога задля досягнення зрозумілості на лексичному рівні. Важливо з одного синонімічного ряду обирати слова, які є найбільш уживаними для носіїв мови, і разом з тим слід не забувати про термінологічну точність та однозначність у визначеному контексті. Наприклад, словники як синоніми фіксують слова: *припиняти, скасовувати, відміняти, анулювати*. Однак у певному контексті в Кримінальному кодексі вони набувають відмінного значення і їх не можна взаємозамінити (*скасовувати злочинність діяння, припинити злочин, припинити застосування примусових заходів, скасувати заходи виховного характеру*). Стосовно *анулювати*, то правильно законодавець не використовує зазначену лексему, адже із двох абсолютних синонімів, одне з яких є іншомовного походження, краще вжити власне українське.

Задля досягнення зрозумілості слід уникати таких слів як неологізми, архаїзми, жаргонізми тощо. Хоча говорячи про це, можна навести декілька прикладів з Кримінального кодексу, які свідчать про те, що інколи лексика обмеженого використання, навпаки, служить зрозумілості тексту. Так, в статтях 209, 209-1 КК використовується термін «легалізація (відмивання) доходів», у якому *відмивання* є жаргонізмом, однак законодавець використовує його у зазначеному контексті як синонім до слова іншомовного походження *легалізація* задля зрозумілості тексту. Лексема *сходка* у статті 255 КК вживається як арго (в словниках *сходка* фіксується ще як архаїзм), використовується в якості уточнення до словосполучення

зустріч представників злочинних організацій. У цьому випадку, на нашу думку, можливо й уникнути такого своєрідного «роз'яснення» для представників злочинного світу, адже в їх колах поширене це аргю. Тоді б подібним чином можна було б «пояснити» і *сприяння учасникам злочинних організацій як «кришування»*.

Говорячи про слова обмеженого вживання, необхідно врахувати, що лексика української мови є досить мобільною, знаходиться в постійному розвитку, і те слово, що років 10-20 тому вважалось неологізмом стає загальновживаним (електронно-обчислювальна машина – комп'ютер), так само і жаргонізм чи аргю може стати загальновживаним словом. Перехід мовних одиниць з одного класу в інший є поступовим і не досить вираженим, тому важко однозначно на певному етапі розвитку мови визначити до якого виду лексики відноситься те чи інше слово.

На лексичному рівні слід розглядати і термінологію, що вживається у тексті кримінального закону. Щодо термінології Кримінального кодексу, це питання є дуже широким, оскільки вона охоплює не лише власне юридичні терміни, а й спеціалізовані неправові терміни, що зумовлено широким колом правовідносин, які регулюються в кримінальному праві. Детально не зупиняючись на цьому, зауважимо лише, що задля досягнення зрозумілості кримінального закону слід прагнути до уніфікації термінології, яка передбачає декілька рівнів: у межах одного юридичного тексту, внутрішньогалузева уніфікація, міжгалузева уніфікація термінів. Приведення юридичних термінів до одноманітності, до єдиної системи – одне з важливих завдань сучасної науки. Критерії щодо уніфікації термінологічного апарату вироблені наукою, однак не завжди вони втілюються на практиці. Дуже часто порушенням єдності термінологічного апарату Кримінального закону є використання синонімів-дублетів – різних термінів на позначення одного юридичного поняття, явища.

Призначення синонімів у літературній мові відмінне від їх призначення в нормативно-правовому акті, зокрема і в Кримінальному кодексі: якщо синоніми в сучасній українській літературній мові збагачують мову, служать для посилення образності, емоційного забарвлення, то в тексті закону синоніми можуть використовуватися у якості уточнення певного терміна або пояснення поняття (*диспетчер управління повітряним рухом – диспетчер служби руху; спеціальний дозвіл – ліцензія, вартова (вахтова) служба, тунтовий покрив – поверхневий шар*), або ж ними позначають зовсім різні юридичні поняття (*підбурювач, пособник*), тобто в тексті закону несуть цілком самостійне смислове навантаження, а відтак значення того чи іншого синоніма, взятого з загальновживаної мови набуває особливого кримінально-правового значення. Уживання синонімів в тексті

Кримінального закону з іншим функціональним призначенням (наприклад, для уникнення тавтології) є небажаним, оскільки загальне правило законодавчої техніки – прагнення до мінімізації синонімів. Отож щодо використання синонімів у нормативно-правовому акті можна сформулювали наступні правила: уникнення синонімів, які не несуть самостійного смислового навантаження; уникнення дублетів, які повністю збігаються за обсягом понять, які вони позначають.

Наостанок зазначимо, що вибір лексики в кримінальному законі зумовлений передусім його стильовою приналежністю (офіційно-діловий стиль), а також тими вимогами, що ставляться до мови нормативно-правового акта, зокрема і кримінального закону: зрозумілість, чіткість, стислість, єдність термінології.

УДК 343.3

Навроцький В. О., д.ю.н, професор,
член-кореспондент НАПрН України,

Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ПІД КУТОМ ЗОРУ КК УКРАЇНИ

Чим більше часу минає від подій, що заслужено отримали назву Революції Гідності, тим більше невдоволення, навіть обурення в суспільстві викликає відсутність належної кримінально-правової оцінки того, що відбувалося в Україні наприкінці 2013 – на початку 2014 років. Якщо ще можна якось зрозуміти (але не виправдати!) відсутність реагування на дії сторони, яка перемогла (адже: «переможців – не судять», «переможець – отримує все», «успішне повстання проти влади визнається революцією, а невдале – заколотом»), то важко усвідомити, чому досі не застосовані передбачені КК України заходи щодо тих, хто перебував по інший бік барикад, застосовував проти учасників спочатку мирних, а потім і не зовсім мирних протестів і невинуватих фізичну силу, і різноманітні засоби протидії демонстраціям, і, навіть, вогнепальну зброю. Звісно, причини повільності реакції правозастосовних органів лежать в політичній площині. Разом із тим, передумовою переходу країни до звичайного, мирного життя є не лише своєчасна, але й точна та обґрунтована кримінально-правова кваліфікація відповідних дій.

При цьому слід виходити з таких вихідних положень:

- застосуванню підлягає кримінальний закон, який діяв на момент вчинення відповідних діянь. Жодними обставинами не можна виправдати введення нових норм, які встановлюють або посилюють відповідальність та надання їм зворотної дії;